

Откъде да започна?

Ник Полърд

В тази статия Ник Полърд обяснява как да започнем внимателно да обмисляме идеите, за да можем да помогнем на хората да разберат истината. Това е откъс от книгата на Ник Полърд 'Evangelism Made Slightly Less Difficult':

Ако трябва да помогна на хора, които не се интересуват от Исус, защото са доволни с онова в което вярват, първо трябва да разбера в какво вярват. Едва след това мога да знам какви въпроси да им задам. В следващите две глави ще се опитам да покажа как можем да направим това. В тази глава ще разгледам принципите, а в следващата ще илюстрирам това с конкретен пример. Тази подготовка е необходима – нещо, в което мисионерите са се убедили отдавна. Ако

Бог те призовава да си мисионер в друга култура, ти няма просто да се качиш на самолета и да се захванеш за работа. По-скоро първо ще започнеш, като изучиш културата и нейния светоглед – в какво вярват хората, защо го вярват и как би могъл да им помогнеш да се обърнат от фалшивите си вярвания към истината, която е в Исус. Това ще отнеме време и усилия от твоя страна. Ако мястото, където отиваш е населено с представители на няколко култури ще трябва да се запознаеш с всяка от тях и това ще отнеме още повече време.

Важно е да разберем, че днешният свят представлява същото предизвикателство, с каквото мисионерите са се сблъскали с години. Ние живеем в ситуация, която изисква мисия преминаваща през различни култури.

Разбира се, повечето от нас не могат да отделят време, за да се запознаят със светогледите, които ни заобикалят. Много от нас се учат в процеса на евангелизиране. Но ако сме решили сериозно да достигаме хора с евангелието, трябва също така да бъдем сериозни относно изучаването на светогледите, които се споделят от хората, на които се опитваме да помогнем. В тази глава ще ви предложи един подход, който помага на мен в изследването на светогледите на другите.

Процесът 'позитивно деконструиране' включва 4 елемента: определяне на основния светоглед, неговото анализиране, утвърждаване на елементите на истина, съдържащи се в него и накрая, откриване на грешките:

1. Определяне на светогледа

Повечето хора не съзнават, че са прегърнали някакъв светоглед, който определя техните вярвания и ценности. Ето защо много рядко те могат да определят своя светоглед. Обикновено те само изразяват убеждения или живеят по определен начин, без да знаят или да мислят за светогледа, който предопределя техните убеждения или поведения.

Много студенти ми казват, че не се интересуват от Исус. Но почти никой не казва: “Така е, защото аз съм екзистенциалист”, или “Това е защото аз съм научен материалист”. Обикновено те изобщо не съзнават, че са възприели някаква философия. Но макар и да не го съзнават, техните думи ги издават.

Например, много студенти ми казват: “Няма нищо лошо в това да правя секс с моята приятелка (или приятел). Не може нещо толкова естествено да е погрешно.”

Когато ги запitam защо казват това и в частност дали знаят откъде идва това убеждение, много рядко студентите знаят, че изразяват мнение, основаващо се на светогледа на натурализма и всичко останало, което съдържа той (както ще видим в глава 7).

Същевременно, повечето християни обикновено не съзнават, че зад идеите на хората, които те се опитват да достигнат, стои някакъв светоглед. Обикновено ние взаимодействаме на повърхностно ниво, като реагираме на отделни мнения или поведение, вместо да се опитаме да откликнем на стоящата зад тях философия. Често по време на обучения на християни върху основните светогледи някои казват: “Не познавам човек, който има подобни възгледи.” Но когато им дам примери за подобни убеждения или поведение, които произтичат от този възглед (тоест, онова което хората казват или правят, ако са го възприели), тяхното отношение се променя.

Например, неотдавна поучавах група християни относно езичеството. Едно момиче възрази, че не е срещала хора, които са езичници, така че това едва ли ще ѝ е полезно. Попитах я дали познава хора, които казват че не са християни, а вярват в духовността.

Да, тя познавала много такива хора.

И дали някой от тях вярва, че с нашето духовно развитие ние трябва да правим онова, което смятаме за естествено, стига да не нараняваме никого?

Да, отново някои от тях живеят по този начин.

Е, казах аз, тези хора са възприели елементи на езически възглед.

Тя не разбираше, както несъмнено и повечето в нейната група, че тези идеи произтичаха именно от този възглед. Тази вечер тя осъзна колко важно е да разбираме светогледите на хората. Тя беше откликвала на повърхността, а не на основата, на ефекта, а не на причината.

Следователно, първата задача на процеса ‘позитивно деконструиране’ е да определим основния светоглед. Това изисква от нас познаване на широк спектър от светогледи. Не можем да намерим нещо, ако не знаем какво търсим. В същността си това е процес, при който намираме съответствието между светогледа и убежденията и ценностите, до които той води. Ако познаваме различните светогледи, остава да открием убежденията и ценностите на съответния човек (или книга, или филм) и да открием най-доброто съответствие (или подбор от съответствия), за да открием основния светоглед или светогледи.

Разбира се, това не е лесно, тъй като изисква да си запознат с голям брой съвременни светогледи. А повечето от нас не са. Може да изглежда странно, но е факт, че макар и да сме заобградени от много различни светогледи, повечето от нас не ги познават. Главната причина за това е, че повечето от нас не ги срещат в някакъв чист и лесно откриваем вид. В глава 2 видяхме, че повечето хора се придържат към една ограничена и комбинирана смесица от светогледи поради начина, по който ги възприемат. Ще видим, че поп културата съдържа също подобна смесица поради начина по който тя се развива, прелива и циркулира около културата.

В миналото светогледите обикновено са произлизали от академичните или други еквивалентни на тях институции. Там мислители като Платон, Маркс, Декарт и Фойербах са развивали нови идеи или комбинации от идеи в относително чист вид. Оттам светогледите бавно са навлизали в образователните институти, а после в медиите, които ги популяризират в културата. Напоследък те все повече преминават направо от медиите в културата. Но и в двата случая с тяхното популяризиране чистите светогледи се редуцират и комбинират с други такива.

Определени части от светогледи биват използвани и комбинирани с части от други такива, докато са абсорбирани от поп културата. На свой ред поп културата захранва медиите и така се изгражда един кръг, в който смесени, редуцирани и комбинирани светогледи се предават и преработват, без много да бъдат анализирани на по-високо ниво.

Казах, че това се е случвало ‘в миналото’, защото в наши дни процесът на развитие и разпространение на нови светогледи е още по-комплициран. Някои нови идеи или комбинации от идеи все още възникват в академичните институти. Но все повече те възникват и в телевизионните и звукозаписните студия, модните къщи, в клубовете или на улицата. Хората, които живеят и работят на това ниво са едновременно повлияни от и влияят на културата, защото създават една благоприятна почва за развитие и разпространение на нови идеи. Когато това стане, академичните институции се превръщат само в едни наблюдатели и анализатори на новите идеи, вместо на техни родоначалници.

Двойственият произход и развитие на светогледите води до усложнения и някои интересни аномалии в съвременната култура. Например, в момента докато пиша тази книга се раждат и популяризират два много различни светогледа, от два различни източника. Академичните и популярните среди сякаш са диаметрално противоположни.

Понастоящем са публикувани много академични разработки [вж Francis Crick, *The Astonishing Hypothesis* (Simon and Schuster, 1994); Roger Penrose, *The Emperor's New Mind* (Vintage, 1990); and Nicholas Humphrey, *Soul Searching* (Chatto and Windus, 1995), които се стремят да демонстрират едно чисто психологическо обяснение на съзнанието (или душата). Това хвърля вода в мелницата на материалистичния светоглед без да взема под внимание свръхестественото или духовното измерение. Същевременно, един много различен светоглед се развива и популяризира на едно друго ниво. В момента три от книгите в top ten на сп. Таймс се основават на твърдения за паранормалното, телевизионната поредица “Досиетата X” чупи рекордите за рейтинг на филм, а всяка съботна вечер Мистиг Мег предсказва числата от Националната лотария във Великобритания. Докато академичните среди се стремят да популяризират материализма, други дърпат въжето в противоположна посока. Ето защо, ако искаме да

разбираме хората от съвременната култура трябва да започнем да отделяме и идентифицираме основните възгледи от тяхната многолика комплексност.

2. Анализирание на светогледите

След като сме идентифицирали даден светоглед, можем да пристъпим към неговото анализиране.

Това означава да зададем въпроса “Верен ли е той?” За да направим това, най-добре е да използваме трите стандартни философски теста за истинност – теста за логичност, теста за реалистичност и теста за прагматичност. Това означава да зададем три въпроса: Има ли смисъл? Отговаря ли на реалността? Работи ли?

Например, представете си, че ви казвам, че не вярвам в астрологията, защото съм роден под звездния знак на Акварий, а Акварианците не вярват в тези неща. Виждате ли как моето твърдение си противоречи? То е логически непоследователно. Нещо, което е логично непоследователно, не може да бъде истинно. Пример относно вторият тест би бил следният: Мормоните вярват, че Христофор Колумб не е първият човек, открил Америка. Те твърдят, че стотици години преди Христос група хора, водени от човек с името Лехи са пристигнали в Америка от Близкия изток и са основали велика цивилизация, включваща расите на нефитите и ламанитите. Историята звучи логично сама по себе си. Но тя не отговаря на действителността. Доколкото знам, няма никакви доказателства за съществуването на подобна цивилизация. Това е една страхотна история, но тя просто не отговаря на реалността.

Пример за третият тест би била следната история: един политик, свещеник и скаут пътували заедно в самолет. Внезапно двигателите отказали. Пилотът скочил с парашут, оставяйки само двама парашута за тримата пътника.

Политикът казал: “Аз съм най-важният и интелигентен човек тук, затова вземам единия парашут”. И скочил. Свещеникът казал: “Ти вземай другия парашут и се спасявай. Аз не се страхувам от смъртта.” “Няма нужда да го правиш, защото най-важният, интелигентен човек в този самолет скочи с моята бойскаутска раница.”

Без значение колко силно политикът е вярвал, че раницата е парашут, скоро е щял да открие, че не работи. Следователно неговата вяра не е била истинна. Ако не работи, не може да е истинна. Тези три теста за истинност и въпросите, които те задават ни помагат да анализираме един светоглед. Важно е да използваме и трите, защото всяка една от тях не е достатъчна, сама по себе си. Ако дадено твърдение не издържи един от тези три теста, знаем че не е истинно. Ако издържи два от тези теста, но се провали на третия, отново не е истинно. Трябва да премине и трите.

Не всичко, което звучи логично, е истинно. Моята малка дъщеря ми разказва прекрасни логични истории за това как някой друг е оцапал тапетите или счупил вазата. Това звучи логично, но не е истинно. Не всичко, което отговаря на действителността е на всяка цена истинно. Хиляди години хората са вярвали, че слънцето се върти около земята. Това е, което са виждали. То е съответствало на тяхната представа за реалност. Но не е било истинно. Не всичко, което работи е истинно. Познавах един доктор, който е дал светлочервени витамини на пациентка с постоянни оплаквания и й е казал, че това е ново, скъпо лекарство, което ще разреши нейния проблем. Тя се е оправила.

“Хапчето”наистина свършило работа, но не било вярно, че то е лекарство. Учените го наричат ‘пласибо’ (фалшиво сладко хапче, давано на пациенти чийто симптоми не са следствие на болестно състояние).

Следователно, когато разглеждаме даден светоглед, трябва да зададем всички три въпроса за него. Звучи ли логично? Отговаря ли на действителността? Работи ли? След като сме направили това можем да потърсим елементите на истина, които можем да утвърдим, а също и грешките, които можем да открием.

Нека обясня какво имам предвид.

3. Утвърждаване на истината

Мнозина от нас не могат да приемат, че нехристиянски светогледи могат да съдържат истина. Като че ли идеята, че ние нямаме монопол върху истината ни плаши. Много по-лесно е да вярваме, че другите напълно грешат, а ние сме свършено прави. Но това просто не е така. Нехристиянските възгледи не са напълно погрешни. Те също съдържат елементи на истина (понякога доста голяма) и ние трябва да ги утвърждаваме. Ако не го направим хората няма да ни слушат, и с право! Никой не иска да си има работа с арогантен фанатик. От друга страна, както ще видим по-нататък, те ще участват в дискусия с някой, който е на тяхната страна и също търси истината.

Но има още една причина, поради която е жизнено важно да утвърждаваме истината в другите светогледи. Тя няма нищо общо с достигането до другите – тя е да не ни позволи ние самите да навлезем в грешка. Без значение дали ни се харесва или не, другите светогледи съдържат истина. Ако ги отхвърлим напълно, ще открием че заедно с грешката сме отхвърлили и истината. А ако отхвърлим истината, сами залитаме към грешна позиция. Нека ви дам пример.

Исторически християните са следвали Исус и са участвали в прогласяване посланието на любов, но също в демонстрирането ѝ чрез социална дейност. Но в началото на 20 в. това се променило и църквата временно загубва интерес към нуждите на обществото. Защо ли? В частност това се дължи на реакцията срещу богословския либерализъм, който засенчил значението на Библията и наблягал на нуждата от социалната дейност. Вместо просто да отхвърли част от богословския либерализъм (обезценяването на Библията), много християни са отхвърлили всичко позитивно в него, включително социалната дейност. Ако само бяхме утвърдили елементите на истина, които либерализма проповядва, нямаше да изхвърлим бебето на социалната дейност с водата на библейския критицизъм. Ако искаме да не изпадаме в грешки, трябва да утвърждаваме истината където и да е, знаейки че в крайна сметка цялата истина е Божия истина и всички светогледи съдържат елементи на истина.

4. Откриване на грешките

Освен обаче, че съдържат истина, нехристиянските светогледи съдържат и грешки. Исус прави твърдения, които изключват всичко останало. Ако те са истинни, алтернативните светогледи не могат да бъдат напълно верни.

Когато анализираме светоглед, използвайки трите критерия за истинност ние се опитваме не само да утвърдим истината, но и да открием тези грешки. Можем да

открием, че даден светоглед не звучи логично, или че не отговаря на реалността, или че не работи, или някаква комбинация от тези неща. Това, разбира се е нашата цел. Необходимо първоначално условие е да определим светогледа. Второ, за нас е необходимо да го анализираме. Трето, струва си да утвърдим истината, която се съдържа в него. Но е жизненоважно да открием неговите грешки. Само тогава ние ще можем да помогнем на хората да видят сами тези грешки, да се почувстват неловко поради несъответствията в своя светоглед и да започнат да търсят Исус.

Това може да бъде неловка ситуация и за нас

Понякога разглеждането на даден нехристиянски светоглед може да отнеме много време и да бъде доста смущаващо начинание. Често си давам сметка, че преминавам през три фази, докато подлагам даден светоглед на позитивно деконструиране.

Първоначално мога да реагирам емоционално поради невежество. Хващам се да мисля: “Какви глупости само! Как може някой изобщо да вярва в това?” Не съм само аз, който се чувства така. Това е естествена реакция сред християните и за нещастие често се дължи на това, че сме чели не от източника, а нечие пристрастно обобщение на него. За съжаление някои не преминават през тази фаза и единственото нещо, което правят е да се присмиват на искрените убеждения на хората.

Мога да се придвижа напред само като науча нещо повече за убежденията му. Затова се захващам да изчета документите от източника и да разговарям с хората, които се придържат към този светоглед или към негови елементи.

Когато правя това започвам да виждам, че в него няма чак толкова боклук, колкото съм смятал. Започвам да разбирам техните аргументи. Започва да звучи логично. Може дори да започне да звучи убедително. Понякога започвам да се чудя дали в края на краищата не нямат право – дали не трябва да се откажа от вярата си? За нещастие, отново някои християни достигат до тази фаза и не продължават напред. Те или се отказват от християнството или си слагат християнски ‘капаци’, отказвайки да мислят за убежденията на другите и решават никога повече да не благовестват на приятели. ‘Това смущава твърде много собствената ми вяра’, казват те.

Идентифицирай

	Установи истината	Открий грешката
1. Логично?		
2. Съответства?		
3. Работи?		

Работна таблица на позитивното деконструиране.

Накрая, след като съм разбрал светогледа, се залавям да го подложа на позитивно деконструиране. Обикновено си правя една работна таблица (както на таблицата) и внимателно описвам светогледа. Задавам трите въпроса и за всеки един записвам какви истини мога да установя и какви грешки да открия. (В следващата глава ще дам пример за това как използвам тази таблица за изследване на релативизма чрез позитивно деконструиране.) Докато правя това обикновено нещата ми се изясняват напълно. Светлината огрява дадени аспекти на светогледа и освен че откривам истините в него, успявам да установя и грешките. Накрая преминавам към последната фаза, където мога да дам интелигентен и справедлив отговор на светогледа.

Знам, че не е лесно

Когато говоря за този процес на конференции или курсове за обучение, понякога някой казва: “Не съм сигурен дали някога ще разбере това, камо ли да го направя. Означава ли това, че не мога да съм ефективен благовестител?”

Отговорът е “не”.

Фактът е, че ако искаме силно да сме на разположение на Бога за достигането до другите, той ще ни използва без значение с какво знание разполагаме. Ако точно сега ви спуснеха на една планета, в култура която не разбирате, Бог би могъл да ви използва в тази ситуация. Но вие бихте били много по-ефективни ако първо отделите време да разберете културата и светогледите, които са характерни за нея. Разбира се, това не е лесно. Подготвянето на мисионери не е било никога лесно. В наше време тези от нас, които остават у дома и искат да достигнат до хората тук са изправени пред същата трудна задача.

Разбирането на многото и разнообразни и сложни идеи и философии в днешния свят ще е трудно. Много по-просто е да се научиш да пееш една песен, или да изиграеш сценка. Но това трябва да се прави. Това се отнася особено за онези от нас, които искат да достигнат до днешните млади хора. Отдавна са отминали дните (ако някога ги е имало), когато за да си ефективен в служител сред младежите е било достатъчно да знаеш как да даваш личното си свидетелство и да играеш тенис на маса. Днес, освен многото други неща, ние трябва да можем да разбираме и откликваме на широк спектър от светогледи. Това е трудно, но ако не го направим, боя се, ще изгубим цяло едно поколение.

© Ник Полърд е автор, лектор и съосновател и директор на Дамарис – организация, която се стреми да свърже библейската вяра със съвременната популярна култура. Крис Найт. Статията е преведена и използвана с разрешението на автора от уебсайта на Universities and Colleges Christian Fellowship (UCCF), <http://www.bethinking.org>. (Английски текст - <http://www.bethinking.org/culture-worldview/introductory/where-do-i-start.htm>.)